

систему психологічних, соціальних і педагогічних заходів, й дозволяє оптимізувати соціально-психологічну адаптацію за такими показниками, як адаптація до соціокультурного середовища, емоційна стійкість, соціальна фрустрованість і психічний стан, що є найважливішими умовами психологічного комфорту.

Таким чином, успішності соціально-психологічної адаптації та створенню психологічного комфорту в іншокультурному середовищі сприяють такі фактори, як наявність соціально-психологічної настанови на активно-ініціативний вплив на нове культурне середовище й рефлексивну позицію суб'єкта, яка пов'язана із активною зміною ним власної особистості, з корекцією своїх настанов і соціальної поведінки. Перспективою подальших наукових розвідок може бути дослідження потенційної готовності особистості до міжкультурної взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Вежбицкая А. Язык, познание, культура / А. Вежбицкая – М.: Русские словари, 1996. – 411 с.
2. Леви-Стросс К. Структурная антропология [Текст] / К. Леви-Стросс; [пер. с фр. В. В. Иванова]. – М.: АСТ: Астрель, 2011. – 541 с.
3. Малиновский Б. Научная теория культуры / Б. Малиновский; [пер. с англ. И.В. Утехина]. – М.: ОГИ, 2005. – 184 с.
4. Мещеряков Б.Г. Большой психологический словарь / под ред. Б.Г. Мещерякова, В.П. Зинченко. – М.: АСТ; СПб: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2009. – 811 с.
5. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или о воспитании [Электронный ресурс] / Ж.-Ж. Руссо. – Режим доступа: <http://www.litmir.net/br/?b=157478>.

Ясько В.Д.

член Благодійного фонду «Майбуття XXI сторіччя»;

докторант,

Міжрегіональна академія управління персоналом

ВПЛИВ СІМЕЙНИХ СТОСУНКІВ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В нашому суспільстві вихованню дітей приділяється більше уваги, ніж вихованню батьків. Але практика підтверджує, що тільки щаслива, підготовлена пара може виховати здорову, повноцінну

дитину. Проблема безбатьківщини, велика кількість розлучень, проблемні сім'ї стала предметом уваги вчених: С. Аделаджа, С.В. Ковальова, Н.Д. Соловійова, О.А. Кормана та інші. Переважно вчені розглядають сім'ю, як місце формування особистості дитини з перших років її життя. Тільки в щасливій сім'ї виростають щасливі діти. Тому той мінімум знань, що наявний зараз майже в кожній сім'ї, не задовольняє вимог сучасного суспільства. Тому так необхідно удосконалювати психолого-педагогічну культуру з батьків – основний обов'язок батьків. Сім'я для дитини – це місце її народження і основне місце існування. Благополуччю дитини сприяють доброзичлива атмосфера, яка дає почуття захищеності, любові і прийняття, стимулює і направляє його розвиток. С. Аделаджа у своїх працях висвітлює питання впливу сім'ї на особистість дитини, та вказує на основні моменти, що до її становлення. Помилки, які негативно впливають на формування дитини це:

- відсутність вірного постійного прикладу батьків, бо дитина бажає того, чи ні, вбирає в себе моделі поведінки;
- насилля, коли дитині вказують, приказують, а не збуджують у нього бажання вірно поводитися;
- відсутність вірного оточення, яка давала дитині вірні цінності [1, с. 12].

В. Сатир зазначає, що подружні стосунки являють собою стрижень для формування інших стосунків у сім'ї; дисгармонійні стосунки між батьками обов'язково відбиваються на їхній батьківській функції. Вона наголошує про «зрілу сім'ю», яка характеризується чесними і прямими комунікаціями, любов'ю, адекватною самооцінкою, позитивними настановами, відкритістю соціальним зв'язкам і впливам. Така сім'я має здатність до узгодженого і продуктивного розв'язання складних ситуацій [8, с. 100].

Саме сім'я з її інтимно-особистими зв'язками, як ніяка суспільна установа, може забезпечити дитині емоційний захист, відчуття важливості та суттєвості свого існування, щирої зацікавленості в ній. Сім'я – це те середовище, де формується уявлення, де вона приймає перші рішення щодо себе, і де починається розвиток соціальної природи дитини. Немає таких якостей особистості, у формуванні яких не брала б участь сім'я.

Сім'ю як цілісну систему досліджували (В.Н. Мясіщев, Е.Г. Ейдемільер, Л.С. Виготський, та ін.). Сучасна наука стверджує,

що дошкільний вік характеризується найсильнішою залежністю від дорослого, і проходження етапу становлення особистості багато в чому визначається тим, як складаються відносини дитини з дорослим. Самі дорослі не завжди розуміють, яким чином їхні особистісні якості стають надбанням дітей, як своєрідно, відповідно специфіці дитячого віку, вони інтерпретуються, яке значення набувають для дитини.

Корман О.А. вважає, що безроздільна увага – це окремий час для кожної дитини, являється необхідністю в сім'ї. Думка дитини про самого себе і його взаємини з навколишнім світом залежить від того, як задоволена ця потреба [7, с. 29].

Батьки розуміють необхідність формувати особистість дитини з малих років, зміцнювати контакти з нею, але є причини, які не дають можливості виконати ці завдання. Одна з істотних причин – недостатня психолого-педагогічна культура батьків. Їм бракує етичних, юридичних, психологічних та педагогічних знань, важливих практичних вмінь.

Ростуть діти, і разом з ними повинні рости батьки: змінюється стиль спілкування, коригуються вимоги, враховуються індивідуальні особливості певного періоду дитинства. Як навчити цьому батьків і матерів... Ґрунтовними психологічними та соціально – психологічними дослідженнями проблем сім'ї займаються провідні наукові установи, як Державний інститут проблем сім'ї та молоді, Інститут психології АПН України, Інститут проблем виховання АПН України.

Для цього відкриваються установи та організації, що займаються проблемами сім'ї на державному рівні (Центри соціальних служб для молоді, відділи сім'ї), благодійні фонди, організації, школи батьківства, де проводяться круглі столи, анкетування, презентації, де батьки можуть отримати відповіді на свої питання та подолати труднощі у вирішенні своїх проблем, навчитися спілкуватися зі своїми дітьми на належному рівні. Їх проводять психологи та педагоги з високим рівнем знань, які мають любов та бажання допомагати тим, хто це потребує. Сім'я впливає на дитину, залучає її до навколишнього життя. Дитина добрий психолог, вона добре відчуває стосунки в сім'ї, і буде втілювати те, чим вона наповнена.

Крім того, батьки впливають на своїх дітей через механізм підкріплення: заохочуючи поведінку, що вважається правильною, і караючи дитину за порушення правил, батьки поступово вкорінюють у її свідомість систему норм.

Отже, сім'я – це інститут, який забезпечує дитину необхідним мінімумом спілкування, без якого вона ніколи не змогла би стати людиною і особистістю. І, разом з тим, жоден інший інститут не може потенційно задати шкоди в формуванні особистості, скільки може зробити родина [2, с. 84].

Є. Рогов говорить про те, що внутрішній світ особистості її самосвідомості завжди були в центрі уваги. Особливості самооцінки взаємопов'язане з оцінкою оточуючих.

На жаль, усвідомлена чи неусвідомлена батьківська авторитарність породжує у дошкільнят дефіцит неординарності, почуття власної гідності, невпевненість у собі і багато інших якостей, що ускладнюють сприятливе становлення особистості [3, с. 43].

Насправді стиль відносин дорослих до дитини впливає не тільки на становлення тенденції до певного стилю дитячого поведіння, але і на психічне здоров'я дітей; так, невпевненість дитини в позитивному ставленні до себе дорослого або, навпаки, впевненість саме в неактивній оцінці її як особистості провокує подавлену агресивність, якщо дитина сприймає відношення дорослого до себе як негативне, то спроби дорослого спонукати дитину до спілкування викликають у нього стан зняксовітості і тривоги. Тривалий дефіцит емоційного співзвучного спілкування навіть між одним з дорослих і дитиною породжує невпевненість її в позитивному відношенні до неї дорослих взагалі, викликає почуття тривоги і відчуття емоційного неблагополуччя [2, с. 115].

Основою сімейного мікроклімату, на думку дослідників А.С. Макаренка, А.В. Петровського, А.І. Захарова, А.Б. Добровіч та інших, є міжособистісні відносини, які і визначають його клімат.

Саме по відношенню батьків до своєї дитини, як вважає О.М Волкова, можна припустити, яким він стане в майбутньому [5, с. 74]. Подібно до того, як дорослі проявляють себе, реалізують свої потреби, інтереси і прагнення в процесі соціальної практики, так і діти розвивають свої сили та можливості в умовах сімейного життя, і перш за все, через спілкування з рідними, включаючись в певну систему сімейних відносин.

На думку А.Я. Варга і В.В. Століна, «батьківські відносини» – це система різноманітних почуттів до дитини, поведінкових стереотипів, що практикуються в спілкуванні з ним, особливостей сприйняття і розуміння характеру й особистості дитини, її вчинків [9, с. 32].

Ми бачимо, що за щоденними клопотами батьки не завжди усвідомлюють, що на сьогодні мають справу з дитиною, яку погано розуміють, по відношенню до якої використовують старі схеми, що нині вже не діють, орієнтуються на традиційний зміст, форми і методи виховання і навчання дошкільника. Тому головне завдання сучасної сім'ї як першого соціального інституту для дитини – створити сприятливі умови для її особистісного становлення, навчити дитину жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою. Батькам належить перетворитися на «соціальних архітекторів», допомогти своїй дитині знайти місце у сучасному світі.

Отже, питання про вплив сімейних стосунків на особистість дитини, має на сьогодні актуальність. Тільки батьки відповідальні за становлення дитини, як особистість. Тільки добрий мікроклімат в сім'ї, передача цінностей Божих можуть допомогти людині стати тим, ким його бачить Творець. Тому кожний з батьків повинен задуматися сьогодні про те, чим наповнені наші діти, не тільки, що їдять, в що взутті, чи в що одягненні, а про те, чим живуть наші діти, що їх цікавить, які стосунки з іншими. Повинні знати своїх дітей та передавати їм цінності, наставляти дітей ще в дошкільному віці, для того, коли виростуть бути впевненими в тому, що час прожитий на Землі не даремно.

Список використаних джерел:

1. Как благополучно воспитать ребенка / К. «Университет жизни», 2014. – 192 с.
2. Якубова Ю. М. Батьків не обирають. Проблеми відповідального батьківства в сучасній Україні / Якубова Ю. М – К.: АЛД, 1997. – 141 с.
3. Бондарчук О. І. Сім'я як осередок соціалізації дитини. Проблеми соціальної захищеності дітей в ринкових умовах./ Бондарчук О. І – К.: АЛД, 1998, 95 с.
4. Варга А. Я. Системная семейная психотерапия / Варга А. Я. – Санкт-Петербург «Речь», 2001, 74 с.
5. Волков Б. С., Волкова Н. В. Задачи и упражнения по детской психологии. – М.: 1991. – 146 с.
6. Лесгафт П. С. Сімейне виховання дитини та його значення: Навчальний посібник / Лесгафт П. С. – М.: «Просвещение» 1992, 200 с.
7. Корман О. А. Законы взаимоотношения в семье. – К. 2009. – 330 с.
8. Сатир Вирджиния. Психотерапия семьи / перевод с англ. Авидон И., Исакова О. / Сатир В. – «Речь», СПб., 2000. – 101 с.
9. Столина В. В. Семья в психологической консультации / В. В. Столина. – М.: Педагогика, 1989. – С. 85-202.